

אקראם חאן היה מרתק. בפזיות בוטה היא מגששת במקל, מכה באוויר ודומה שתפגע בכך זוגה. בפתחה שטו ידיו לאט כמו שחפים. הפעם רקדו ידיו בסערה כציפורים לכודות, המחפשות דרכן להימלט. העוצמה ההילולית של סוד חקר שורשי התנועה עם הליווי החי בשירה, תיפוף מקצבים פראיים ונגינה, וההרמוניה של המיזוג בין תנועותיהם - כבשו את הלב והעין.

מתיש בעוצמתו הרועמת ובאטיות הדיקטית המכוונת של הבנייה נוסח "ון" היה המיצג של חברי להקת "זיק" ב"קוקוצו" - מושג יפני המתאר עמידה בנטייה אחורית באומנויות לחימה. המים ותנועתם, השתקפויותיהם ושילובם עם חומרים אחרים היו מושא המיצג. למרות הסימות המרהיבה של פרחי לוטוס ששטו על האגם - צלחות עם אש כחולה שהדליקו המשתתפים - המופע לא התחשב בסף היכולת של עור התוף לספוג רעשים מורטי עצבים.

מהמופע של ביל טי ג'ונס

מיזוג קר ומנוכר בין "שיעור" בהיסטוריה אמריקאית למחול העלה ביל טי ג'ונס, על רקע עמודים בעלי כותרת הלניסטית נוסח אחוזות הדרום שחרבו, תוארו בכתוביות אברהם לינקולן ומלחמת האזרחים. על הבמה עמדו קריין וזמרת שדקלמו/צווחו את הטקסט. לא נותר כל מקום לדמיון החופשי של הצופה שקיבל שיעור קולני בהיסטוריה. הרקדנים ניסו לשווא להתחרות במוסיקה הרועמת בוורטואוזיות מרוחקת וקרירה.

הרחק מעוצמתן הנחושה של ארצות ה"צדק", הגיע תיאטרון האצבעות הרענן מטיביליסי. קשה היה להאמין למראה ארבעה שחקנים צעירים המצליחים לרקוד באצבעותיהם מחול "קנקן" מרהיב, עלמות החן רקדו צ'רלסטון בבגדים רקומים חרוזים ואילו שני ה"סמוראים" שהתגוששו ביניהם עוררו גלי צחוק. ל"גברת" שרקדה טנגו היה ורד בשערה ותחתוני עשירה בסרטי מלמה. אפילו מייקל ג'קסון רקד במגפי עור ואילו כרמן לחמה על חירותה במניפה. היתה כאן מלאכת מחשבת לא רק של ארבעים

אורנה לנגר פסטיבל ישראל

טעם של עוד

בין שיט תענוגות אחד למשנהו, צמיגים בוערים והפגנות חרדים - לשלושה שבועות של חסד נשמה הבירה אווירה אחרת. הרחק מ"העולם כולו נגדנו" וללא ביטולים של הרגע האחרון הגיעו השנה לפסטיבל אמנים ולהקות מארבע-עשרה מדינות. בהעדר מימון נדיב של חסויות הורחב הפתח ליוצר וליצירה הישראלית המקורית. וכך נפתח הפסטיבל במיצג מרהיב של להקת ורטיגו "לידת הפניקס" ברחבת תיאטרון ירושלים, שקושטה בחגיגות בזרים של פרחי פלסטיק דמויי זיקוקי ענק זוהרים. את מופעי המחול פתחה להקתה של הכוריאוגרפית הארגנטינאית אנה מריה סטקלמן במופע "טנגוקינסיס". אם טנגו מקושר לרוב לריקוד "עממי", הרי שהווירטואוזיות הנדירה הדייקנות והקצביות הסוחפת, בעיקר של הרקדניות שבאו מרקע קלאסי - העלתה את המחול לרמת ריקוד אמנותי. הסולנית המובילה נורה רובלס ריחפה בקלילות כאש להבה ואילו בן זוגה פדרו קלביירה הקריץ כובד ושלווה. תחת הפאתוס המקובל הנלווה לטנגו הקלאסי והארוטיות המאפיינת את המחול, בא רצף וריאציות מלאות הומור, ולצלילי פיאצולה רקדו בעידון חננני. המופע הסתיים במחול במקצב פראי ורענן על רקע מוסיקת תיפוף ממבו קובני.

מסע קסום לטיבט, קמבודיה וסין המודרנית ערך הכוריאוגרף שן וויי, שהגיע עם פנטסיה שכולה רכות וזרימה - צמיחה אטית של יופי ובעיקר שליטה מהממת של הרקדנים על גופם, שהיא פרי מודעות ואימון טאי צ'י ממושך. על רקע מזמור טיבטי, שן וויי מאט במכוון את התנועה עד קרוב לאובדן שיווי משקל ושומר בו זמנית על זרימה פנימית של התנועה. בכך מומחשת האווירה של העדר חמצן במקדשי טיבט הגבוהים. בהמשך מוקרנת תמונת ענק של גזע עץ מפותל החובק עתיקות של מקדש קמבודי. באטיות, לצלילי "דמעות של מלאכים" של ג'ון טאוורנר, הרקדנים משתרגים בתנועות סיבוביות מתוך הגזע והופכים להמשכו הטבעי.

מסע הצמיחה הפיוטי נחתם בסין המתועשת והרועשת. לצלילי מוסיקה של דיוויד לאנג נעים הרקדנים כגוש ומתפזרים לזוגות שנפגשים כמגנטים במשיכה קוטבית של כוחות מנוגדים. מתוכם צומחים איברים הנראים ככתב סתרים עתיק.

פסגת מופעי המחול היתה מסע השורשים של הרקדן הבריטי-בנגלדשי עטור הפרסים אקראם חאן, לחיק המסורות שמהן צמח הריקוד ההודי. "ג'ונסיס" - הבנה אינטואיטיבית של אמת רוחנית - הוא שם הסולו שלו. כשלדגליו פעמונים, אצבעות וטבעות, ובליווי חי של שירה ונגנים וירטואוזים על כלים הודיים מסורתיים, תוף טייקו יפאני וצ'לו מערבי, גיהל חאן דו שיח מרתק בין ידיו הרוקדות באטיות מחול מרהיב לבין כפות רגליו המתופפות במהירות מסחררת את ריקוד הקאטאק.

בהמשך הועלתה האגדה מתוך המהבראטה על נסיכה שנדרה לקשור את עיניה לעד. הדואט בין אמנית תוף הטייקו והרקדנית יושי סונהאטה לבין

כתיבתו. בבימויה של שנית לכוריאוגרפיה של רוגית זיו מתנהל קרב בין הרוח, שהיא דמות מנצח מוסיקלי, ל"ספר". את דמות המספר מגלמים ארבעה שחקנים, שהם בדיעבד דמות אחת: המבוגר - שבא מהגלות, המספר הצעיר שנמצא בישראל, החלוץ איש העבודה, והעולה הטרי. השפה הערבית השורה במחזה ממחישה את קיומן של שתי תרבויות בארץ, ואת העימות ביניהן.

חברי התיאטרון הערבי-יהודי מיפו היטיבו להגיש משחק דרמטי כובש של תיאטרון תנועה, בסיוע האינטימיות הצפופה שהשרה האולם הקטן בתיאטרון ירושלים, שבו ישב הקהל במעגל סביב השחקנים משל היה שותף למחזה, וגונן עליהם בגופו מפני הרוח. ואולם בקריאה חוזרת של הסיפור הקצר - עלתה השאלה האם אין בפרשנות מרחיקת הלכת של גילי שנית בניית תלים על סיפור ההתיישבות היהודית העיקשת בירושלים על רקע תקופת המאורעות.

מרתק ומלא הומור סרקסטי היה "מקבת" בנוסח תיאטרון המוסיקה והדרמה של ואסו אבשינדה מטיביליסי. בפרשנותו המקורית לטרגדיה הידועה, כל הגיבורים מנוולים צמאי דם וכוח. השלטון משחית אפילו את דנקו! מחול המכשפות - נשים בעלות זקן - פותח את המחזה עם סופת רעמים וברקים והן אף חותמות אותו ו"מכבות את האור" עם נעילתו.

על פי מסורת הבמה השקספירית החשופה, אף בתיאטרון הפיזי המודרני של טיביליסי כל האפקטים גלויים לעין: התאורה, הפיגומים, והספסלים הנמוכים שאפשרו לשחקנים להופיע בכל זווית. בהעדר ניסיון ליצור אשליה ריאליסטית, ההתרחשות הפיזית חשופה על הבמה, ובשוליה יכול הקהל להתענג על התרגום המופלא של דורי פרנס. בסיום. לאחר שמקבת לא מצליח להחיות את ליירי מקבת אשר מתה

"מוקדם מדי" לטעמו, הוא נפגש איתה בעולם הבא באהבה רבה. את מופעי המוסיקה פתחו ה"קינגס סינגרס". תרבות השירה הנדירה שהפגיגו ושירתם הקולחת היא פרי עבודה מאומצת ומסורת של דורות. בהפרדת קולות שקופה בקונטרפונקט, דיקציה ברורה בכל השפות, הזדהות מוחלטת עם הטקסט, ובעיצוב דינמיקה מגוונת, שרו יצירות מהמאה השש-עשרה ועד לזמננו. בחן עוקצני לגלגו על סלסולי הקולורטורה של מוצארט ונפיחותו של ואגנר, רקדו לצלילי יוהן שטראוס, ואפילו באך לא ניצל מלשונם החדה. יצירתו של פאול דרייסון אפשרה להם ללעוג אף לעצמם בהומור בריטי מאופק. עיבודים אלו זיכו אותם בפרס הגרמני. סיור תיאטרלי בסמטאות ונציה וארמונותיה ומפגש עם ז'אנר עממי של שירה מהמאה השבע-עשרה ערכו חברי אנסמבל "פואם הרמוניק". לאור נרות אינטימי ציירו ביד אמן את המעבר הדרמטי מהפוליפוניה הרנסנסית לבארוק האיטלקי ולאופרה המוקדמת, בשורת מדרגלים מפרי עטם של ה"שעועית" - נזיר פרנציסקני שיצירתו משקפת את אוירת הקרב של שירי הרחוב ומלחינים עממיים אחרים. את יגונה של האהובה הנבגדת ב"קנתה של הנמפה" מאת מונטוורדי - היטיבה הסופרן קלייר לפילטרה לגלם במשחקה, והליווי, קריאות אָבֶל מפי שלושת הזמרים והלייטמוטיב של ארבעה צלילים בבאס, הבליטו את זוך שירתה. החיות והברק של

האצבעות שלחמו, דקרו דחפו חיבקו ואהבו זו את זו, אלא בעיקר של מעצב התלבושות עתיר הדמיון, שהצליח להרקיז את האצבעות במבחר מלמלות, מגפיים וסניקס. וכך קיפצו ה"קווקים" והמריאו אל על בכובעי הפרווה שלהם ואילו ארבעה חסידים באבנטים שחורים רקדו "הורה" לצלילי "הבה נגילה". רקדניות הטנגו "נטפו" חושניות, המחול של "כרמן" היה מלא בצלילים מאיימים אך גם בעדינות רכה ואילו היומרות של מייקל ג'קסון השתקפה בריקוד האצבעות. ב"שפגט" מסורתי הסתיים מחול הקנקן הסוער בו נטלו חלק כל 40 האצבעות לקול מצהלות הקהל שהתענג על כל רגע בהילולה מלאת ההומור. "אקסטרֶווגַנְצֶה!"

תיאטרון המסכות "פמילי פלוז" הגיע הפעם עם "מלון פרדיסו". המלון המבודד שמנהלת בנוקשות גבירה קשישה, כלל אינו "גן עדן". בין הבן - "גיק" ממושקף באפודה משובצת שהוא הרומנטיקן שבתורה, לבת שניחנה במזג סוער וברוח קרב במעיל עור אדום בוחק ומגפיים אדומים על עקבים מסחררים - מתנהל קרב מר על הירושה. בתיאטרון ללא מילים זה מתנהל הקרב באמצעות התעקשות כל צד על הפרטים; וכך נחוש הוא לשמר את הפעמון וספר האורחים הישן ואילו היא המגיעה בסערה מתעקשת להחליף את וילונות התחרה המיושנים באריג אדום לוהט. מתחת למעטה השגרה המופרת לכאורה רק בהתפרצויות של הבת, רוחשים במלון פרדיסו חיים אפלים: הקצב, הוא יד ימינו של הירוש, מבתר לא רק נתחי בשר אלא גופות שצריך להעלים. הכל מתרחש מתחת לאפה של המשטרה, שאוזלת ידה מוצגת באורח קומי ומשעשע. המשרתת מרוקנת לכיסיה את אוצרותיהם של האורחים, ואלה נבהלים ובורחים. בסערת הדלתות המסתובבות בכניסה למלון מאבד הבן את

"תיאטרון האצבעות מטיביליסי"

אהבתו. אם בתחילת המחזה משקיף דיוקן האב על המשפחה, עם התפתחות העלילה מתגנבים לתמונה האם והבן. וכך ללא מילים מצליחה משפחת פלוז להעביר סיפור על בדידות, אהבה, מאבק מעמדי ויצרים, במשחק וירטואוזי. בתום המופע, כאשר עלו השחקנים להשתחוות לקהל ללא המסכות, התחוויר שעשרות הדמויות הן בעצם רק ארבעה שחקנים! הטף התענג על מדידת המסכות, אך סדרני התיאטרון הזדרזו לטאטא את הילדים מהבמה. לכל פלא יש לתחום גבולות. הרחק מההומור האנושי העגול של משפחת פלוז, יצר הבמאי הישראלי עמית להב, עם קבוצת התיאטרון הפיזי "גקו" מאנגליה, גרסה ערכנית ל"אדרת". גוגול מתאר כיצד נשחק פקיד שמחליט לשנות את גורלו ברוכשו מעיל מפואר. בין הכמיהה לאהבה ולחיים שיחלצו את הפקיד הקטן מהמציאות האפרורית העגומה לבין ההצגה הוולגרית שהועלתה - לא היה מאומה. על במה אפולונית מוארת בפנסים צבעוניים ולצלילי מוסיקה צעקנית, יצר הבמאי סצנות בומבסטיות נטולות משמעות. הגיביריש המדובר - לא הוסיף כל נדבך אנושי לייסוריו של הפקיד. פיזיות בוטה אפיינה את עיבודה של גילי שנית ל"מאויב לאוהב". עגנון מתאר את הקרב שניהל עם הרוח שהעיפה את ביתו עד שבנה אותו על יסודות חזקים. עיקר קסמו טמון בתמצותו ובחיוך האירוני המאפיין את

בצליל מלא ו"גברי" יותר ניגן בן גילה רומן רבינוביץ את הקונצ'רטו במי מינור (מס' 1 אופ' 11), אך מפאת ההתרגשות התקשה להמשיך זרם אחרי הטעויות המביכות בנגינתו. הוא לא נטל לעצמו פסק נשימה כדי לנגן מהורהר, אלא אצה לו דרכו וכך גמרחו הסימיות של הפראוזות. למרות הפורטה הפתאומי המרשים שבו סיים את נגינת הקונצ'רטו, הפריע הקור שנסב מנגינתו המתכתית.

פסנתרן בשל שניגן בצליל עגול ומוצק, ובשקיפות ובליריות זורמת, היה תלמידו של אריה ורדי, הפסנתרן והמלחין הסיני פוהן וונג. בברק ובליריות ובעיקר בהתרפקות על הכלי, ריחף על הפסנתר כשהוא נארג לתוך התזמורת. דומה ששופן עצמו, שהיה בעיקר פסנתרן, היה מתענג. בפסטיבל זוטא במרכז טארג שבצ'כיה, התקיימו ארבעה קונצ'רטים שיוחדו ליצירתו של שופן, ובהם נטלו חלק אורחים מפולין לצד אמנים ישראלים.

הרעיון לבצע את "לה טרוויאטה" בבריכת השולטן רק כדי לגדוש קהל רב ככל האפשר על כיסאות הפלסטיק של הוואדי ולקול מזהלות האוטובוסים, האמבולנסים, עם מערכת תאורה מסנוורת והגברה המעוותת את הצליל - דרש ביצוע בעל שלמות מוסיקאלית כפיצוי, גם על העדר הבימוי. למגינת הלב דווקא לביצוע קונצ'רטו זה נבחרה מירלה גרדינרו, ששרה בסופראן עתיר ובראשו ובצווחנות נוקשה. כל רכות וחמלה לא היו בשירתה ותוחלתו של הקהל לדמעה בוויית העין - נכזבה. כובש ומשכנע היה לעומת זאת הסנור סקוט פיפר, שגילם את אלפרדו בקול זוהר ולירי ובעושר הבעה, בעצבו את גוויי הדינמיקה בכישרון מוסיקלי. קולו של הבריטון ולדימיר פטרוב בתפקיד האב ז'רמן היה עצור והקרין נוקשות.

מי שעמד במשימה הבלתי אפשרית לנצח על תזמורת שכלל אינו מכיר היה המנצח המשובח של המקהלה ישי שטקלר. תחת שרביטו ניגנה התזמורת בלכידות ובדרמטיות ותרמה לבניית העלילה.

הקהל הקפוא, שהיה טרוד מי בהישרדות בקור ומי בזלילת בייגלעך עם זעתר משקיות ניילון מרשרשות, בעיקר בכל האריות הליריות, המהם את הנעימות הידועות ומחא כפיים בהתלהבות הן משמחה על שהמופע נגמר סוף סוף ובעיקר מתוך געגועים לאופרה האהובה.

חובבי הג'ז נהנו השנה ממגוון אמנים בעלי שיעור קומה. הסקסופוניסט ג'וז' לובאנו וחברי להקתו ניגנו בחדווה בהומור וגודש "סווינג" קטעים נבחרים מהאלבום האחרון Art Folk, ולנגינתו החיה והזורמת של לובאנו הצטרפו חברי החמישייה, שכל אחד מהם מוסיקאי מחונן בזכות עצמו. אלא שאז החליט הסקסופוניסט להזמין לבמה את רעייתו - ג'ודי סילבאנו - שהגישה ביצוע סתמי ושטוח לשירים ידועים וניצפה את האחוה בין הוורטואוזים. באחת הפך הערב מפנינה איכותית לקונצ'רט שגתי ומאכזב. בערב להיטי גרשווין, שהגישה התזמורת הקאמרית הקיבוצית בניצוחו של ירון גוטפריד, יצא הקהל מגדרו כאשר שרו זמר הבריטון בעל הקול הקטיפתי ליאונרד רואו והסופרן אליסון ביוקאן קטעים נבחרים מתוך "פורגי ובס". את It ain't necessarily so המהם הקהל הנרגש עם הסולנים והמקהלה.

* המינון בין מופעים "דידקטיים" שתשוקתם היהירה למקורות בכל מחיר דוגמת "האדרת", המופע של ביל טי ג'ונס או של להקת "זיק", לבין המופעים המענגים, היה מאוזן יותר. וכך יכול קהל באי הפסטיבל להתפעם מהכנות של מסע השורשים המרתק בביצוע אקראם חאן, להתענג מבארוק חי זוהר נוסח "פואם הרמוניק", להיסחף אחר העוצמה המשכרת של הגרסה הגרווית ל"מקבת", לצחוק ולהשתאות מיופיו המרהיב של קרקס האצבעות ולהתפעם מההומור האנין של "משפחת פלוו". מופעים אלה הפכו את הפסטיבל לייחודי והותירו "טעם של עוד". ❖

הביצוע גם בכלי התקופה שיוו וזהר לבארוק וממד האינטימיות של השירה לאור גרות דולקים הוסיף גופך של אותנטיות לביצוע.

במלאת 350 להולדתו של פרסל, העלו תזמורת הבארוק בניהולו של דוד שמר, מקהלת האנסמבל הקולי החדש בניצוחו של יובל בן עוזר וסולני הקונסרט טאוורנר את הסמי-אופרה שלו "המלך ארתור". תחת שרביטו של המנצח הבריטי הנודע אנדרו פרוט נשמר איוון מופתי בין המקהלה לתזמורת, המקצבים התוססים שלו שמרו על החיות והזרימה והארטיקולציה המדויקת הפכו את הביצוע לאותנטי חי ומלא ברק. דווקא ללא שרביט השכיל המנצח להבליט את דקויות הגוונים דינמיקה. הביצוע היה דרמטי ומלא תשוקה והומור, שנמשך בידי הכנרת קתי דברצני שהתנדדה כ"שיכורה" והסנור סיימון וואל שהבליט את פכי ההומור הבריטי. הקרב בין הבריטים לסכסונים תואר בברק וירטואוזי נדיר, שהעניקו החצוצרן המופלא קריספיאן סטיל-פרקינס והאבובנית המוסיקלית חנה מקלוחלין. המקהלה שרה בחיות פלסטית ובידיקה בהירה. הסופרן יעלה אביטל שרה בעומק, ברכות זוהרת ובכישרון דרמטי. קולה הבהיר של הסופרן ענת אדרי השתלב יפה בדואטים. ואילו מקולו של הבריטון תומס גאט'רי נעדרו הגוונים הכהים הדרושים.

זוך ואיוון מופתי בין הקולות אפיינו את אנסמבל תיאטרון הקולות מייסודו של זמר הבס פאול הילייר. בתוכנית מרתקת העלו יצירות מימי הביניים המוקדמים ומיצירתו של המלחין האסטוני בן זמננו ארוו פארת, כאשר לחמישיית הקולות הצטרף אנסמבל הכלים מאסטוניה NYD.

במיטבם היו במזמורים מתקופת הרנסנס. זוך קולה של הסופרן בלט על רקע צליל הדרון במיתרים ושירת הסנור. באיוון מופתי טוהר מושלם בתכלית ובמוטווניות מעוררת שימון שרו את המיסה נטולת המליסמה של ארוו פרת. העידון המופנם היה מלא פיוט ותפילה.

אף לחובבי רומנטיקה היתה עדנה בזכות עתרת "ימי ההולדת" שנחגגו לשומאן ולשופן. במהלך מרתון של חמש שעות שיוחד לשומאן, ניתן היה להנות מנגינתם של הפסנתרנית נדיה ויינטראוב, הכנרת ילנה טישין, הווילן אברהם לבנטל והצ'לן דמיטרי גולדרמן לרביעייה במי במול מז'ור (אופ' 47). הביצוע המרשים והכובש הביע שקיפות, עומק שדר בכפיפה אחת עם עידון ווירטואוזיות, בעוד הפסנתרנית מתעלה על עצמה ומנגנת בצליל קסום וליריות מדובבת. ניתן היה לחוש כיצד חברי הרביעייה בונים בהדרגה את המתח לקראת ההתפרצות של "סער ופרץ" בפרק האחרון.

הבנה מעמיקה גילו הכנר נייתא צורי והפסנתרנית מיכל טל לסונטה בלה מינור. לעומת זאת הפסנתרן המחונן דניאל גורטלר ניגן את האטיודים הסימפוניים במריחה רבתי ואילו ויקטור סטניסלבקי דפק ללא רחם על הקלדים בנגינת הקרייזלריאנה (אופ' 16), מבלי להבחין בין עיקר לתפל. נגינתו המופנמת והלירית של שלומי שם-טוב כמלווה לזמרת האלט בבת מרום, הוכיחה שנגינת פסנתר אינה חייבת להיות כה רועמת. נגינתו המעודנת לא פיצתה על הקול הקטן מדי של מרום בביצוע מחזור השירים "אהבת המשורר".

לא היה די בכישרונו האופראי של הבריטון גיא מנהיים כדי להביע את הדקויות והליריות שבמחזור השירים של היינה "אהבת המשורר". זאת למרות הליווי המרשים של גיל שוחט, בעיקר בקטעי הסולו שלו.

במרתון שופן נטלו חלק הזוכים בתחרות ארתור רובינשטיין בליווי התזמורת הסימפונית רשות השידור, תחת שרביטו של ניר קברטי. בשקיפות מעודנת פתחה הפסנתרנית הקוריאנית הצעירה (24) יול אום סון את נגינת האנדנטה ספיאנטו וגרנד פולונו (אופ' 22). התנופה וחדוות הנעורים ובעיקר הבשלות והאינטליגנציה שבהן הובילה את התזמורת ויותר מכל המיית הרגש שבה ניגנה, סיפקו את ה"שמאלך" השופני המתבקש. את הווריאציות על "תני לי ידך" מתוך "דון ג'ובאני" המוצארטי ניגנה בורמה ובטבעיות.